

Συλλογικό: «Πατρίδες Αθρομόντες, Μικρά Ασία - Πόντος» κριτική της Χρύσας Κουράκη

Δημοσιεύτηκε Τρίτη, 20 Σεπτεμβρίου 2016

Μπορεί άραγε το σήμερα να σχετίζεται τόσο πολύ με το χτες; Μπορούν οι σύγχρονες εικόνες της προσφυγιάς να ταυτίζονται σχεδόν με τις εικόνες του παρελθόντος; Ξεχνιέται άραγε ποτέ ο πόνος και ο πόθος για τον νόστο ή απλώς μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά; Αυτά τα ερωτήματα μου γεννήθηκαν βλέποντας τη συγκίνηση των συγγραφέων στην παρουσίαση του βιβλίου τους στον Ιανό και εμφανίστηκαν ξανά μόλις το διάβασα λίγες ημέρες αργότερα. Γιατί τελικά οι άνθρωποι και οι μνήμες τους είναι αυτοί που γράφουν την ιστορία των λαών...

Μέσα σε λίγες σελίδες ο αναγνώστης βλέπει τους ήρωες αυτούς να γεννιούνται, να ωριμάζουν, να μεγαλώνουν, να γερνούν και κάποιοι να πεθαίνουν, σαν να διαβάσει σε μικρογραφία πολλά μυθιστορήματα μαθητείας (bildungsroman) μαζί.

Πάνω σε αυτές τις μνήμες, λοιπόν, «πάτησαν» και οι έξι συγγραφείς των αντίστοιχων μικρο-διηγημάτων, τα οποία διαδραματίζονται αρχικά στη Μικρά Ασία και στον Πόντο και στη συνέχεια στις «νέες» πατρίδες. Ο Λεβάντες, η γιαγιά Μαρίκα, η Μαρία, ο Αχμέτ Κουτλάι, ο δάσκαλος Γαβριήλ Κούρκουλας, η Χρύσα και οι ανώνυμοι πρόσφυγες της τελευταίας ιστορίας αποτελούν τους βασικούς χαρακτήρες των επιμέρους κειμένων, που διατηρώντας τη μοναδικότητά τους ταυτόχρονα γεμίζουν, συμπληρώνουν, το παζλ της ιστορίας των «χαμένων» πατρίδων.

Μέσα σε λίγες σελίδες ο αναγνώστης βλέπει τους ήρωες αυτούς να γεννιούνται, να ωριμάζουν, να μεγαλώνουν, να γερνούν και κάποιοι να πεθαίνουν, σαν να διαβάσει σε μικρογραφία πολλά μυθιστορήματα μαθητείας (bildungsroman) μαζί. Ήρωες λοιπόν ολοκληρωμένοι, ήρωες που έχουν βιώσει τον αποχωρισμό και την απώλεια, ήρωες που αντικρίζουν με τόλμη το «γραμμένο» τους, όπως μεταφορικά κάνει και η Χρύσα απέναντι στον δράκο, στο παραμύθι της Εύης Τσιτιρίδου. Ήρωες όπως η γιαγιά Μαρίκα της Έλενας Αρτζανίδου, της οποίας η κραυγή της απελπισίας, του

φόβου και της οδύνης φτάνει και καθορίζει τη ζωή των παιδιών και των εγγονιών της. Ηρωες που κατορθώνουν μέσα από τα ερείπια της ζωής τους να ξανασταθούν στα πόδια τους και να χτίσουν μια νέα και πολλές φορές καλύτερη ζωή, όπως ο Λεβάντες του ομώνυμου κειμένου.

Και όλα αυτά είναι «αλήθειες». Αλήθειες όχι μόνο των μυθοπλαστικών χαρακτήρων, αλλά και των συγγραφέων, που ο καθένας με τον τρόπο, το ύφος και τη γραφή του αποτυπώνει τη δική του ιστορία με ρεαλισμό και αληθοφάνεια, η οποία σε κάποιες περιπτώσεις, όπως στο κείμενο «Ο Δάσκαλος που αλφάδιασε το μέλλον» πιστοποιείται και με το αφηγηματικό εύρημα του άρθρου σε εφημερίδα. Μεγαλύτερη, βέβαια, απόδειξη της αλήθειας κάθε συγγραφέα αποτελούν οι μικρές αφιερώσεις στην αρχή κάθε κειμένου, που συνδέουν την ιστορία με το μύθο και τη φορτίζουν συγκινησιακά: «Στη μνήμη όλων των Ποντίων. Στη γιαγιά μου τη Μαρίκα από την Ορντού», «Στη γιαγιά μου τη Σοφία Ντεληδημήτρη από τη Φώκεια της Μικράς Ασίας», «Στη μνήμη του παπού μου Μιχάλη και της γιαγιάς μου Δήμητρας», «Αφιερωμένο στη Χρύσα, τη γιαγιά μου από την Τραπεζούντα και στον παππού μου τον Ανέστη από την Κερασούντα, που πάλεψαν τον δράκο του ξεριζωμού...», «Στη γιαγιά μου Ευσαΐα»...

Το βιβλίο τελειώνει –ίσως όχι τυχαία– με το κείμενο της Μαργαρίτας Μυλωνάκη-Κοντογιάννη με τίτλο «Ερχονται», το οποίο συγγέει, συνειδητά θεωρώ, τους σύγχρονους πρόσφυγες με τους «δικούς μας» πρόσφυγες του παρελθόντος. Η συνέχεια αυτή ξυπνά μνήμες, αφυπνίζει συνειδήσεις, δημιουργεί προβληματισμούς και ενοποιεί στο χώρο και στο χρόνο τον ανθρώπινο πόνο και την ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο που δεν έχει χρώμα, φυλή και εθνικότητα.

Μπορούν οι σύγχρονες εικόνες της προσφυγιάς να ταυτίζονται σχεδόν με τις εικόνες του παρελθόντος; Ξεχνιέται άραγε ποτέ ο πόνος και ο πόθος για τον νόστο ή απλώς μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά;

Τελειώνοντας, δεν μπορώ να παραλείψω να αναφερθώ στην ασπρόμαυρη εικονογράφηση που συνοδεύει τόσο αρμονικά τα κείμενα και στο εξώφυλλο του βιβλίου που επιμελήθηκαν δυο νέοι άνθρωποι, ο Γιώργος Παπασταθόπουλος και ο Αλέξανδρος Τζάλλας. Ειδικά το εξώφυλλο «περικλείει» και αποδίδει όσα γράφονται στο εσωτερικό του. Το κόκκινο - κεραμιδί χρώμα που κυριαρχεί, με τις ασπρόμαυρες φιγούρες να κινούνται πάνω του, δίνει την αφορμή για πολλούς συνειρμούς... Κόκκινο το χρώμα του αίματος... Κόκκινο το χρώμα του κεραμιδιού που άφησαν

πίσω τους οι ήρωες του βιβλίου... Κόκκινο και το χρώμα του κεραμιδιού του σπιτιού που έχτισαν στις νέες πατρίδες. Κόκκινο το χρώμα της ζωής και της «αναγέννησης» στην οποία όλοι οι πρόσφυγες του κόσμου μέσα στους αιώνες ελπίζουν.

Πατρίδες αλησμόνητες, Μικρά Ασία - Πόντος

Θωμάς Κοροβίνης, Έλενα Αρτζανίδου, Ελπιδοφόρος Ιντζέμπελης, Δήμητρα Π. Πυργελή, Εύη Τσιτιρίδου-Χριστοφορίδου, Μαργαρίτα Μυλωνάκη-Κοντογιάννη

Εικονογράφηση: Γιώργος Παπασταθόπουλος, Αλέξανδρος Τζάλλας

Παπαδόπουλος 80 σελ. ISBN 978-960-569-578-1

<http://diastixo.gr/kritikes/paidika/5727-patrides-alismonites>